

<https://doi.org/10.18778/1643-0700.14.05>

Marek ADAMCZEWSKI*

HERB GMINY (WIEJSKIEJ) ZDUŃSKA WOLA

UWAGI WSTĘPNE

Gminy w Polsce uzyskały prawo do posługiwania się własnymi symbolami w marcu 1990 r. wraz z uchwaleniem ustawy odtwarzającej samorządowe struktury władz lokalnych. Prawodawca – Sejm RP – utworzył w 1990 r. samorządne gminy, które według kryterium heraldycznego (tj. z uwagi na sposób ustanawiania symboli gminnych) można podzielić na trzy grupy. Pierwszą tworzą miasta, natomiast drugą i trzecią – gminy o strukturze złożonej z szeregu miejscowości. Samorządy miast otrzymały prawo do posługiwania się swoimi historycznymi herbami. Do drugiej grupy należą te gminy, na obszarach których znajdują się miejscowości będące w przeszłości miastami. Samorządy gmin tak uformowanych uzyskały prawo do tworzenia własnych herbów z symbolu przedrozbiorowego miasta, które jest obecnie częścią gminy o złożonej strukturze. Trzecią grupę stanowią gminy, których sołectwa mają (i miały) status wsi lub osady wiejskiej. Władze gmin z trzeciej grupy zobowiązane zostały do tworzenia całkowicie nowych herbów. Gmina (wiejska) Zduńska Wola należy do tych jednostek samorządowych, dla których należało zbudować nowy herb.

Porządek prawny dotyczący współczesnych herbów gmin wiejskich w Polsce tworzą: ustawa o samorządzie terytorialnym¹, ustawa o odznakach i mundurach²,

* Marek Adamczewski, dr hab., prof. nadzw., Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Katedra Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii, 90-219 Łódź, ul. Kamińskiego 27a.

¹ Do wyłącznej właściwości rady gminy należy [...] podejmowanie uchwał w sprawach herbu gminy. Zob. *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, „Dziennik Ustaw” 1990, nr 16, poz. 95 (z późniejszymi zmianami).

² Jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać, w drodze uchwały organu stanowiącego danej jednostki, własne herby, flagi, emblematy oraz insygnia i inne symbole. Zob. *Ustawa z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach*, „Dziennik Ustaw” 1978, nr 31, poz. 130 (późniejsze zmiany – „Dziennik Ustaw” 1998, nr 162, poz. 1126; 2000, nr 12, poz. 136, nr 120, poz. 1268; 2001, nr 123, poz. 1353; 2009, nr 92, poz. 753).

regulacje ustawowe na temat pieczęci urzędowych³ oraz rozporządzenia państwowej władzy wykonawczej (np. rozporządzenie o utworzeniu Komisji Heraldycznej oraz o powołaniu jej ekspertów⁴). Do ustaw i rozporządzeń na temat herbów dodać można orzeczenia i wyroki sądów administracyjnych, które (z uwagi na niską jakość prawa) musiały wyjaśnić znaczenie niektórych stwierdzeń, zawartych w przepisach prawa stanowionego. Na przykład długo dyskutowano, czy opinia ministra właściwego dla administracji w sprawie poprawności herbu ogranicza uprawnienie organu stanowiącego samorządu do podejmowania suwerennej decyzji w sprawie znaków i symboli.

Herb gminy (wiejskiej) Zduńska Wola powstał w 2001 r., czyli po znowelizowaniu ustawy o odznakach i mundurach w 1998 r. Z tego powodu obecnie obowiązujące przepisy polskiego „prawa heraldycznego”⁵ miały zastosowanie podczas tworzenia herbu gminnego, a także powinny być egzekwowane. Kluczowa regulacja prawna w zakresie powstawania nowych herbów przewiduje poddanie zaprojektowanego symbolu pod ocenę specjalistów z Komisji Heraldycznej, przygotowujących wskazówki dla ministra właściwego dla spraw administracji publicznej, opiniującego symbole samorządu. Samorządy (według obecnie obowiązującej interpretacji przepisów) nie mogą podjąć uchwały w sprawie herbu bez otrzymania pozytywnej opinii z ministerstwa. Brak takiej opinii w procesie ustanawiania herbu samorządowego jest dostateczną przesłanką do uchylenia uchwały herbowej.

HERB GMINY (WIEJSKIEJ) ZDUŃSKA WOLA

Herb gminy Zduńska Wola (ryc. 1) ustanowiony został przez Radę Gminy 20 czerwca 2001 r.⁶ Tworzy go tarcza o barwie błękitnej i godło złożone z trzech złotych pszczoł w pas od głowicy i srebrnej podkowy barkiem w dół od

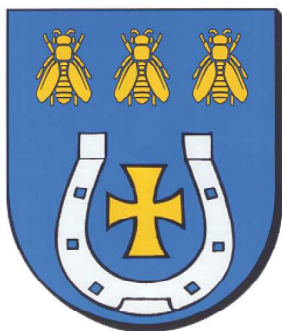
³ *Urzędową pieczęcią gminy, powiatu, samorządu województwa [...] może być [...] pieczęć [...] zawierająca pośrodku, zamiast wizerunku orła ustalonego dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, odpowiednio herb gminy, powiatu lub województwa. Zob. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 listopada 2005 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych, „Dziennik Ustaw” 2005, nr 235, poz. 2000.*

⁴ *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 stycznia 2000 r. w sprawie powołania Komisji Heraldycznej, „Dziennik Ustaw” 2000, nr 6, poz. 83.*

⁵ Pojęcie „prawo heraldyczne” nie istnieje na gruncie współczesnego ustawodawstwa polskiego. Istnieją rozproszone przepisy, które (po wyłączeniu ich z uregulowań innego rodzaju) mogą tworzyć zbiór przepisów, regulujących proces powstawania i weryfikowania herbów. Zob. W. Drelicharz, Z. Piech, *Podstawy prawne symboliki samorządowej III Rzeczypospolitej*, [w:] *Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, UJ, Kraków 2000, s. 20.

⁶ *Uchwała nr 159/2001 Rady Gminy Zduńska Wola z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie ustanowienia herbu i flagi Gminy Zduńska Wola, „Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego” 2001, nr 165, poz. 2308.*

podstawy ze złotym krzyżem kawalerskim w środku. Herb z 2001 r. opracowany został przez heraldyków skupionych w Centrum Heraldyki Polskiej Andrzeja Kulikowskiego.

Ryc. 1. Herb gminy wiejskiej Zduńska Wola
(herb uchwalony 20 czerwca 2001 r.)
Źródło: <http://www.ugzw.com.pl> – Herb i flaga
(15.02.2014)

W dniu 29 czerwca 2001 r. herb gminy Zduńska Wola został spopularyzowany przez prasę regionalną. Artykuł *Gmina z herbem* zawierał informacje na temat herbu i flagi, a także miejsc i okoliczności, w których zduńskowolskie symbole gminne miały być manifestowane. Autor artykułu upublicznił także wiedzę na temat treści i symboliki przedmiotów współtworzących godło herbu. Poinformował, że *trzy pszczoły nawiązują do tradycji regionu zduńskowolskiego, a podkowa związana jest z rodem Wojsławickich herbu Abdank*⁷. Identyfikacja treści zawartych w podkowie, przedstawiona przez ED, była błędna. Projektujący herb gminy Zduńska Wola – Adam Dąbrowski – podkowę z krzyżem – inaczej niż dziennikarz „Dziennika Łódzkiego” – powiązał z herbem rodzowym Jastrzębiec Siemiątkowskich, *dawnych właścicieli tych ziem*⁸. Także projektujący herb odmiennie uzasadniał obecność trzech heraldycznych pszczoł w herbie gminy Zduńska Wola. Według Dąbrowskiego, autora uzasadnienia merytorycznego do herbu, trzy pszczoły nawiązywały do *starego herbu Zduńskiej Woli (miasta)*, który używany był przez miejskie władze samorządowe do 1976 r., czyli do momentu, gdy – jak utrzymywał autor uzasadnienia – trzy złote pszczoły zastąpiono odmianą Prawdzica.

⁷ ED, *Gmina z herbem*, „Dziennik Łódzki”, 29.06.2001, wydanie elektroniczne (dostęp za pośrednictwem portalu „Nasze Miasto”, 19.02.2003 – wydruk w posiadaniu autora). Informacja na temat herbu Wojsławickich (Abdank), przekazana przez ED, zapewne jest pochodną stwierdzenia, jakoby Wojsławice stały się własnością *Wężyków herbu Abdank z Woli Wężykowej* – strona internetowa gminy Zduńska Wola (20.03.2014). Wężykowie z Woli Wężykowej herbu Wężyk byli posesorami Wojsławic pod koniec XV i na początku XVI w. Wężykowie przejęli Wojsławice z rąk wcześniejszych posesorów. W drugiej połowie XV w. z Wojsławicami dłużej związani byli Konięcpolscy herbu Pobóg. Zob. A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka z XV w. Magnifici et generosi*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1998, s. 40, 51–52, 55–56.

⁸ A. Dąbrowski, „Opis i uzasadnienie do herbu gminy Zduńska Wola”, maszynopis, Warszawa 2001.

Dąbrowski błędnie przedstawił złożoną historię herbu miejskiego Zduńskiej Woli⁹. Jego pomyłka polegała na tym, że bezkrytycznie oparł się na ustaleniach Andrzeja Plewako i Józefa Wanaga z 1994 r.¹⁰ Praca Marka Adamczewskiego i Józefa Śmiałowskiego, która omawiała symbolikę miejską Zduńskiej Woli, opublikowana została w 2002 r., ale w 2001 r. dostępna była uchwała Miejskiej Rady Narodowej w Zduńskiej Woli z 23 kwietnia 1976 r. (powtórzona z drobnymi zmianami w maju 1999 r. na potrzeby Statutu Miasta Zduńska Wola), która wyraźnie w opisie herbu miejskiego informowała o dwóch herbach szlacheckich – Prawdzic i Ostoja – tworzących złożony herb miejski Zduńskiej Woli, a nie wspinała o „odmianie Prawdzica”.

Uzupełnieniem do uzasadnienia (w części poświęconej herbom pszczołom zduńskowolskim) były uwagi na temat tradycji pszczelarstwa regionu zduńskowolskiego. Pszczelarstwo, jak zaznaczył Dąbrowski, jest liczącą się branżą rolniczą na terenie współczesnej gminy Zduńska Wola. W ten sposób narracja heraldyczna, odwołująca się do XIX-wiecznego, niezakceptowanego projektu herbu Zduńskiej Woli, wzmocniona została opowieścią o działalności gospodarczej mieszkańców gminy.

W sposób bardzo oszczędny Dąbrowski przedstawił powody, dla których do godła gminnego wprowadzony został rodowy Jastrzębiec Siemiątkowskich. Z uzasadnienia widomo jedynie, że Siemiątkowscy herbu Jastrzębiec byli właścicielami *tych ziem*. W uzasadnieniu merytorycznym brakuje pogłębionej refleksji na temat związków Siemiątkowskich z obszarem położonym wokół Zduńskiej Woli.

Herb gminy Zduńska Wola powstał po ustanowieniu prawa, według którego wszystkie nowe symbole samorządów (powiązane z herbami lub z nich wyprowadzone) oceniane są przez ekspertów Komisji Heraldycznej. Na podstawie oceny ekspertów Komisji minister właściwy dla administracji wydaje na temat ocenianego herbu opinię ministerialną. Władze gminy Zduńska Wola postanowiły poddać zaprojektowany herb weryfikacji, chciały wiedzieć, czy naczelnny symbol gminy zbudowany został zgodnie z regułami heraldycznymi i czy jego treść nawiązywała do miejscowej tradycji historycznej.

Z prośbą o wyrażenie opinii na temat herbu gminy Zduńska Wola do ministra spraw wewnętrznych i administracji zwróciła się Maria Adamiak, wójt gminy, w piśmie z 30 listopada 2000 r. Do pisma przewodniego dołączone były: (1) projekt herbu i (2) uzasadnienie merytoryczne¹¹. Eksperti Komisji Heraldycznej

⁹ M. Adamczewski, J. Śmiałowski, *Cztery herby Zduńskiej Woli*, [w:] *Heraldyka samorządowa II Rzeczypospolitej (1918–1939). Materiały sesji naukowej Włocławek 24–25 października 2001 r.*, red. S. K. Kuczyński, „Lega” Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, Włocławek 2002, s. 169 i n.

¹⁰ A. Plewako, J. Wanag, *Herbarz miast polskich*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1994, s. 264.

¹¹ Pismo Marii Adamiak, wójta gminy Zduńska Wola, z 30 listopada 2000 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

mogli podjąć pracę nad herbem gminnym po 7 grudnia 2000 r.¹² Taka data wpływu wniosku do kancelarii Komisji Heraldycznej odnotowana została na marginesie pisma wójta z 30 listopada 2000 r.

Wstępną opinię ekspertów Komisji Heraldycznej na temat herbu gminy Zduńska Wola przygotował 8 lutego 2001 r. Henryk Seroka¹³. Ekspert Komisji zwrócił uwagę, iż można zaakceptować konstrukcję herbu gminnego, wprowadzonego z godła miasta, w którym gmina wiejska ma swoją siedzibę¹⁴. Uznał, iż podczas projektowania herbu według takiej koncepcji poprawnym rozwiązaniem jest wykorzystanie części herbu miejskiego, a nie – jak to miało miejsce w analizowanym przypadku – całego godła. W ocenianym herbie bardziej poprawne – jak przekonywał Seroka – byłyby zatem dwie pszczoły lub jedna pszczoła.

Zwrócić należy uwagę na fakt, iż w opinii eksperta Komisji Heraldycznej nie ma żadnych stwierdzeń na temat herbu miasta Zduńskiej Woli, faktycznie wykorzystywanego i dobrze rozpoznawanego przez jego mieszkańców (herby szlacheckie Prawdzic i Ostoja). Trzy pszczoły nie zostały uznane za herb Zduńskiej Woli, choć takie wrażenie może powstać po lekturze literatury przedmiotu. Otwarte pozostaje pytanie, czy kompozycja obca tradycji miejskiej Zduńskiej Woli może stać się podstawą do budowania herbu gminy wiejskiej ze stolicą w Zduńskiej Woli. Równie uzasadnione jest pytanie, czy herb małżonków Złotnickich, faktycznie symbolizujący Zduńską Wolę, ma jakiegokolwiek uzasadnienie w godle gminy wiejskiej z siedzibą w Zduńskiej Woli.

Seroka negatywnie ocenił rozwiązanie polegające na wprowadzeniu do herbu gminnego rodowego Jastrzębca Siemiątkowskich. W tym przypadku sprzeciw nie wynikał z niechęci eksperta do budowania symboli gminnych w nawiązaniu do znaków posesorskich. Z zasad budowania herbów gminnych wynika, że herb szlachecki może być wprowadzony do herbu gminnego tylko wtedy, gdy projektujący znak przedstawi dowód na istotny udział posesora w kształtowaniu charakteru współczesnej gminy. W przypadku herbu gminy Zduńska Wola projektujący – niestety – nie przedstawił argumentów przemawiających jednoznacznie za znakiem Siemiątkowskich, choć są one dostępne w literaturze przedmiotu.

Nie ulega wątpliwości, że Siemiątkowscy w okresie przynajmniej od początku XIX w. aż do 1945 r. byli obecni w życiu mieszkańców okolic Zduńskiej Woli (np. w 1903 r. zorganizowali ochronkę w Tymienicach¹⁵). Byli właścicielami

¹² A. Dąbrowski, „Opis i uzasadnienie...”.

¹³ H. Seroka, „Opinia w sprawie herbu i flagi Gminy Zduńska Wola”, maszynopis, Warszawa 2001.

¹⁴ *W gminach wiejskich, noszących nazwę miasta, w którym znajduje się jej siedziba, używać można odniesień do herbu miejskiego, nie powinien być to jednak herb miasta.* P. Dudziński, *Stan prac nad współczesną polską heraldyką samorządową – działalność Komisji Heraldycznej przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji (dziś – Administracji i Cyfryzacji)*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” 2013, t. 11 (22), s. 122.

¹⁵ J. Wadowska, *Szkołnictwo w okresie zaborów*, [w:] *Szkice z dziejów Sieradzkiego*, red. J. Śmiałowski, PWN, Łódź 1977, s. 329.

niektórych wsi, położonych w pobliżu Zduńskiej Woli (Wojśławice, Wola Męccka, Tymienice) i infrastruktury obsługującej wieś (np. tartak w Męcckiej Woli). W okresie I wojny światowej Siemiątkowscy wspierali działania Rady Opiekuńczej gminy Wojśławice. W Tymienicach utrzymywali jadłodajnię dla bezrobotnych ze Zduńskiej Woli i jej okolic¹⁶. Dobrze znany jest biogram Antoniego Siemiątkowskiego (zm. 1826 r.)¹⁷. Jego istotne zasługi dla Polski nie stanowią jednak przesłanki, aby Jastrzębca uznać za właściwe dopełnienie znaku gminnego. O związku Antoniego Siemiątkowskiego z miejscowościami z obszaru gminy Zduńska Wola wiadomo tylko w kontekście relacji właścicielskich, łączących posesora z własnością. Otwarte pozostaje pytanie, czy takie relacje wystarczą, aby budować na nich uzasadnienie do herbu gminnego z Jastrzębcem¹⁸.

Negatywna ocena użycia herbu szlacheckiego Jastrzębiec w herbie gminnym, przedstawiona przez Serokę, wynikała z błędu popełnionego przez projektujących herb na wczesnym etapie pracy. Projektujący herb nie przeprowadzili pogłębionej analizy heraldyczno-historycznej, nie zbadali dziejów wsi, które wchodzą w skład dzisiejszej gminy Zduńska Wola¹⁹. Z tego też powodu nie mogli odnaleźć w przeszłości regionu takich wątków, które zainspirowałyby do zbudowania lepiej uzasadnionej narracji heraldycznej²⁰.

Nawet podczas pobieżnej lektury opracowań na temat okolic Zduńskiej Woli odnaleźć można fakty, nad którymi warto podyskutować podczas tworzenia herbu gminnego. Nie wiemy, z jakich powodów projektujący herb gminy Zduńska Wola nie odwołali się np. do patronów kościołów parafialnych, zlokalizowanych na tym obszarze (np. do św. Katarzyny z Korczewa). Warto pamiętać, iż kościoł

¹⁶ P. Samuś, *Na drodze do niepodległości. Życie polityczne w latach 1900–1918*, [w:] *Szkice z dziejów...*, s. 286.

¹⁷ Antoni Siemiątkowski herbu Jastrzębiec (zm. 1826 r.) – aktywny uczestnik życia publicznego Sieradzkiego ostatnich lat I Rzeczypospolitej oraz czasów Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (Kongresowego); właściciel m.in. Wojśławic, Woli Męcckiej, Tymienic. Zob. A. Barszczewska, *Aktywność polityczna po utracie niepodległości*, [w:] *Szkice z dziejów...*, s. 232; E. Danowska, *Siemiątkowski Antoni*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 37, red. H. Markiewicz i in., Instytut Historii PWN, Warszawa–Kraków 1996–1997, s. 1–2.

¹⁸ Według ekspertów Komisji Heraldycznej, herb szlachecki może być wprowadzony do herbu gminy, aby informował o założycielu miejscowości gminnej (nawiązanie do genezy miejscowości gminnej) lub o właścicielu, który wniósł *największy* [...] wkład w [...] *promocję gminy*. Zob. P. Dudziński, *Stan prac...*, s. 122.

¹⁹ Na stronie internetowej gminy w 2014 r. przeczytać można tekst na temat przeszłości sołectw współtworzących gminą Zduńska Wola. Ustalenia autora przekazu internetowego na temat historii niejednokrotnie są inne od wyników badań historyków. Ważne informacje na temat przeszłości niektórych wsi (np. Czechy, Polków, Wojśławice) odnaleźć można w pracach Alicji Szymczak na temat rycerstwa sieradzkiego w XV w. (A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka...*; też, *Nobiles siradiensis. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Wydawnictwo DiG PP, Warszawa 2011).

²⁰ Szczególnie odczuwalny jest brak rzetelnego i kompetentnego studium historyczno-heraldycznego, które *powinno poprzedzić opracowanie projektu herbu*. Zob. H. Seroka, „Opinia w sprawie...”.

w Korczewie był aż do 1767 r. świątynią parafialną także dla mieszkańców Zduńskiej Woli²¹. Bez wątplenia miejscowością z okolic Zduńskiej Woli o najlepiej rozpoznanej przeszłości są Wojsławice. W historii Wojsławic pojawili się rycerze z rodów Lisów, Pobogów, Pomianów, Porajów, Wężyków i Zarębów. Byli też (w czasach najnowszych) wspomniani Siemiątkowscy herbu Jastrzębiec.

Wykorzystanie symboliki związanej z Korczewem lub z Wojsławicami do budowania znaku współczesnej gminy Zduńska Wola można wytłumaczyć przeszłością administracyjną ziem leżących wokół Zduńskiej Woli²². W drugiej połowie XIX w. oraz w okresie od 1919 do 1939 r., a także w latach od 1945 do 1953 r. istniała gmina Wojsławice, która w 1953 r. przemianowana została na gminę Korczew. Dawna gmina Wojsławice/Korczew składała się z 12 miejscowości, z których część obecnie współtworzy gminę Zduńska Wola²³. Współczesną gminę Zduńska Wola uznać można za spadkobierczynię tradycji gminy Wojsławice/Korczew i gminy Zduńska Wola. Tym, co w przeszłości łączyło mieszkańców (choć nie wszystkich²⁴) tych dwóch gmin, był wspomniany kościół parafialny w Korczewie.

W ocenie herbu gminy Zduńska Wola z 2001 r. znajduje się także uwaga sformułowana przez eksperta Komisji na temat charakterystycznego dla rysowników Centrum Heraldyki Polskiej sposobu przedstawiania tarczy herbowej w lekkim skosie, imitującym „grubość” tarczy herbowej. Henryk Seroka zauważył, iż takie rozwiązanie jest niewłaściwe²⁵. Herb gminy Zduńska Wola, który można zobaczyć np. na stronie internetowej dysponenta, posiada tarczę bez zbędnego „pogrubienia brzegu”.

Krytyczną uwagę na temat herbu gminy Zduńska Wola wyraził także Stefan K. Kuczyński, przewodniczący Komisji Heraldycznej. Na wydruku opinii Henryka Seroki z lutego 2001 r. przewodniczący Komisji odręcznie odnotował, iż pszczoły z ocenianego herbu nie zostały zaprojektowane dla Zduńskiej Woli i że skopiowano je z obcojęzycznego opracowania²⁶.

²¹ S. Librowski, *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, cz. 4: *Indeks geograficzno-historyczny*, z. 1: *Indeks do części 1 (zasób wrocławski)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1978, t. 37, s. 170.

²² M. Bandurka, *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, NDAP, Urząd Wojewódzki, Archiwum Państwowe, Łódź 1995, s. 54, 58, 85, 121, 123.

²³ Gminę Wojsławice (z siedzibą w Korczewie) tworzyły gromady: **Annopole**, **Izabelów**, **Korczew**, **Męccka Wola**, **Mokre Wojsławickie**, **Pratków**, **Rębieskie**, **Tymienice**, **Wojsławice**, **Wólka Wojsławska**, **Zamłynie**, **Zborowskie** (pogrubioną czcionką zaznaczono miejscowości, które związane są z obecną gminą Zduńska Wola).

²⁴ Np. mieszkańcy wsi Piaski związani byli z parafią w Strońsku. S. Librowski, *Repertorium akt...*, s. 134.

²⁵ *Niepotrzebnie [...] pogrubiono lewy heraldyczny brzeg tarczy*. H. Seroka, „Opinia w sprawie...”.

²⁶ Pszczoły jak w projekcie herbu Gminy Jednoróżec – kopiowane z pracy W. Leonharda, s. 238, il. 14. Nota marginalna Stefana K. Kuczyńskiego na wstępnej ocenie herbu autorstwa Henryka Seroki (H. Seroka, „Opinia w sprawie...”).

Ponieważ eksperci Komisji Heraldycznej zwlekali z wydaniem ostatecznej opinii, władze gminy Zduńska Wola zdecydowały o przyjęciu 20 czerwca 2001 r. herbu w wersji przygotowanej przez Centrum Heraldyki Polskiej w 2000 r. Z materiałów przedstawionych wyżej (głównie ze wstępnej oceny herbu autorstwa Henryka Seroki) wynika, iż opinia o projekcie byłaby negatywna. Robocze uwagi ekspertów nie przybrały jednak formy uchwały Komisji Heraldycznej z uzasadnieniem oceny i nie stały się podstawą do przygotowania właściwego pisma ministerialnego w sprawie herbu gminy Zduńska Wola.

W świetle obowiązującego prawa herb gminy Zduńska Wola powstał z naruszeniem przepisów o sposobie uchwalania współczesnych herbów samorządowych. Samorząd gminny nie posiada bowiem opinii ministerstwa i oceny ekspertów Komisji niezbędnych do podjęcia decyzji w tej sprawie. Władze gminy próbowały jednak uzyskać urzędowy certyfikat poprawności znaku. Splot nieznanych okoliczności spowodował, iż przewidziane prawem czynności nie zostały przeprowadzone i formalne pismo w sprawie herbu gminy Zduńska Wola nie zostało przygotowane w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych²⁷. W tym przypadku wada prawna, jaką obciążony jest herb gminy Zduńska Wola, jest konsekwencją błędów formalnych popełnionych przez ekspertów Komisji Heraldycznej i jej pracowników administracyjnych.

ZAKOŃCZENIE

Herb gminy (wiejskiej) Zduńska Wola odwołuje się do kontrowersyjnego projektu herbu miasta Zduńska Wola z połowy XIX w. lub do tradycji pszczelarskich regionu (pszczoły), a także do rodziny Siemiątkowskich herbu Jastrzębiec (podkowa i krzyż), związanej z tymi okolicami w XIX i w pierwszej połowie XX w. Dobór symboli wykorzystanych do zbudowania znaku budzi pewne wątpliwości. Wstępna ocena herbu gminnego, przeprowadzona w 2001 r. przez Henryka Serokę w ramach prac Komisji Heraldycznej, była negatywna. Ponadto samorząd gminy uchwalił herb bez opinii ministra właściwego dla administracji publicznej, co – w świetle obowiązującego prawa – jest nielegalne. Te dwie okoliczności – wątpliwości Seroki, eksperta Komisji Heraldycznej, i wada prawna uchwały herbowej z 2001 r. – pozwalają przypuszczać, iż w przyszłości może dojść do zmiany herbu gminy (wiejskiej) Zduńska Wola. Być może punktem wyjścia do nowego godła gminnego uczynić należy św. Katarzynę, patronkę kościoła w Korczewie, który aż do 1767 r. był wspólną świątynią parafialną dla mieszkańców Zduńskiej Woli i innych miejscowości leżących w jej sąsiedztwie.

²⁷ Teczka nr 358 z materiałami na temat herbu gminy Zduńska Wola została wypożyczona przez Stefana K. Kuczyńskiego w 2001 r. i dopiero w 2005 r. wróciła do podręcznego archiwum Komisji. Informacja Grzegorza Latosa, sekretarza Komisji Heraldycznej z 2013 r.

Bibliografia

Źródła

- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 listopada 2005 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych*, „Dziennik Ustaw” 2005, nr 235, poz. 2000.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 stycznia 2000 r. w sprawie powołania Komisji Heraldycznej*, „Dziennik Ustaw” 2000, nr 6, poz. 83.
- Uchwała nr 159/2001 Rady Gminy Zduńska Wola z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie ustanowienia herbu i flagi Gminy Zduńska Wola*, „Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego” 2001, nr 165, poz. 2308.
- Ustawa z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach*, „Dziennik Ustaw” 1978, nr 31, poz. 130 (późniejsze zmiany – „Dziennik Ustaw” 1998, nr 162, poz. 1126; 2000, nr 12, poz. 136, nr 120, poz. 1268; 2001, nr 123, poz. 1353; 2009, nr 92, poz. 753).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, „Dziennik Ustaw” 1990, nr 16, poz. 95 (z późniejszymi zmianami).

Opracowania

- Adamczewski M., Śmiałowski J., *Cztery herby Zduńskiej Woli*, [w:] *Heraldyka samorządowa II Rzeczypospolitej (1918–1939). Materiały sesji naukowej Włocławek 24–25 października 2001 r.*, red. S. K. Kuczyński, „Lega” Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, Włocławek 2002.
- Bandurka M., *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, NDAP, Urząd Wojewódzki, Archiwum Państwowe, Łódź 1995.
- Barszczewska A., *Aktywność polityczna po utracie niepodległości*, [w:] *Szkice z dziejów Sieradzkiego*, red. J. Śmiałowski, PWN, Łódź 1977.
- Danowska E., *Siemiątkowski Antoni*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 37, red. H. Markiewicz i in., Instytut Historii PAN, Warszawa–Kraków 1996–1997.
- Dąbrowski A., „Opis i uzasadnienie do herbu gminy Zduńska Wola”, maszynopis, Warszawa 2001.
- Drelicharz W., Piech Z., *Podstawy prawne symboliki samorządowej III Rzeczypospolitej*, [w:] *Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, UJ, Kraków 2000.
- Dudziński P., *Stan prac nad współczesną polską heraldyką samorządową – działalność Komisji Heraldycznej przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji (dziś – Administracji i Cyfryzacji)*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” 2013, t. 11 (22).
- ED, *Gmina z herbem*, „Dziennik Łódzki”, 29.06.2001, wydanie elektroniczne (dostęp za pośrednictwem portalu „Nasze Miasto”, 19.02.2003).
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, cz. 4: *Indeks geograficzno-historyczny*, z. 1: *Indeks do części 1 (zasób włocławski)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1978, t. 37.
- Plewako A., Wanag J., *Herbarz miast polskich*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1994.
- Samuś P., *Na drodze do niepodległości. Życie polityczne w latach 1900–1918*, [w:] *Szkice z dziejów Sieradzkiego*, red. J. Śmiałowski, PAN, Łódź 1977.

- Seroka H., „Opinia w sprawie herbu i flagi Gminy Zduńska Wola”, maszynopis, Warszawa 2001.
- Szymczakowa A., *Nobiles siradienses. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Wydawnictwo DiG PP, Warszawa 2011.
- Szymczakowa A., *Szlachta sieradzka z XV w. Magnifici et generosi*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1998.
- Wadowska J., *Szkolnictwo w okresie zaborów*, [w:] *Szkice z dziejów Sieradzkiego*, red. J. Śmiałowski, PWN, Łódź 1977.

COAT OF ARMS OF ZDUŃSKA WOLA (RURAL) COMMUNE

Summary

Zduńska Wola (rural) commune coat of arms was adopted in 2001. It was designed by Andrzej Dabrowski, a designer connected with the Polish Heraldry Centre. The emblem includes reference to the controversial mid-19th century version of Zduńska Wola city crest or the region's bee-keeping tradition (three bees), and to the Siemiątkowski family (coat of arms Jastrzębiec) living in Zduńska Wola region in the 19th and first half of the 20th century (a horseshoe and a cross).

In 2001 the project of the sign, with due explanation, was submitted, as is required by law, to the Ministry of Internal Affairs and Administration for opinion. The initial opinion prepared by experts from the Heraldry Committee was negative, but it did not lead to the issuing of a decision in this matter by the minister in charge of administration.

The objections to the coat of arms of Zduńska Wola (rural) commune, expressed by the experts of the Heraldry Committee, and the lack of a positive ministerial opinion, which is necessary for adoption of the emblem, indicate that in the future there may be a change of the emblem. Perhaps a good starting point for a new coat of arms should be St. Catherine, the patron saint of the church in Korczew, which also was a parish church for Zduńska Wola and other localities in its neighbourhood.

Key words: coat of arms, commune, Zduńska Wola.